

RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA SEMBOLİK TEMSİL VE KOLAJ

Merve ERSAN
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
merve.ersan@hbv.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-0587-7875>

Cihan BAYRAKTAR
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
cihan.bayraktar@hbv.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-0978-0050>

<i>Atf</i>	Ersan, M. ve Bayraktar, C. (2021). RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA SEMBOLİK TEMSİL VE KOLAJ. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 11 (4), 1360-1375.
------------	--

ÖZ

Çeşitli bağlamlardan malzemelerin kesilmesi ve birleştirilmesini içeren kolaj tekniği, modern sanatın bir parçası haline geldiği 20. yüzyılın başlarında Kübizm, Dadaizm ve Sürrealizm gibi akımlarda merkezi bir konuma sahip olmuştur. Kolaj; gazete ve dergi sayfaları, fotoğraf, etiket, kumaş, boya gibi çeşitli malzeme ve tekniklerin sanatsal bir kaygı ile tek bir kompozisyonda birleşimidir. Tekniğin kullanımı, günümüzün çağdaş sanat alanları ile sınırlı değildir. İllüstrasyonun temel bir unsur olarak öne çıktığı resimli çocuk kitapları da kolaj tekniğinin görsel ve anlamsal olanaklarından yararlanan bir alandır. Çocukların okuma isteği ve gelişimi açısından önem taşıyan resimli çocuk kitaplarında hikâye, illüstrasyon, doku, malzeme ve grafik tasarım bütünleşerek sözlü, görsel ve dokunsal anlatılara dönüşmektedir. Resimli çocuk kitaplarında kesilmiş kâğıt kolajı, doku kolajı, fotomontaj, asemblaj gibi kolaj tekniğinin her türünün kullanıldığı görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, kolaj tekniğinin kullanıldığı resimli çocuk kitaplarında illüstrasyonun anlam oluşumuna katkısını incelemek ve kolaj tekniğinin sağladığı olanaklar ile çocuklara zengin bir okuma deneyimi sunabilen yöntemleri belirlemektir. Çalışma nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda yapılmış olup tarama modeli uygulanmıştır. İncelenen örneklerde resimli çocuk kitaplarında kolaj türleri kullanımının okuma deneyimine temel olarak üç farklı şekilde katkı sağladığı görülmüştür. Bunlar; kitabın görsel dilini zenginleştirilmesi, illüstrasyonu yapılan nesne ya da karakter ile ilgili görsel ya da dokunsal bilgi vermesi ve sembolik temsiller ile çocuklara soyut düşünme becerisi kazandırmaya yardımcı olması olarak sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kolaj, illüstrasyon, resimli çocuk kitapları, sembolik temsil

SYMBOLIC REPRESENTATION AND COLLAGE IN CHILDREN'S PICTURE BOOKS

ABSTRACT

The collage technique, which involves cutting and combining materials from various contexts, had a central position in movements such as Cubism, Dadaism and Surrealism at the beginning of the 20th century, when it became a part of modern art. Collage is the combination of various techniques and materials such as newspaper and magazine pages, photographs, labels, fabrics and paints in a single composition with an artistic approach. The usage area of the technique is not limited to today's

contemporary art fields. Children's picture books, in which illustration stands out as a fundamental element, are also an area where the visual and semantic possibilities of the collage technique are utilized. In illustrated children's books, which are important for children's reading desire and development; story, illustration, texture, material and graphic design are integrated and turn into verbal, visual and tactile narratives. It is seen that all kinds of collage techniques are used in children's picture books, such as cut paper collage, texture collage, photomontage and assemblage. The aim of this research is to examine the contribution of illustration to the formation of meaning in children's picture books in which the collage technique is used, and to determine the methods that can provide children with a rich reading experience with the possibilities provided by the technique. The study is carried out in line with the qualitative research approach and the scanning model is applied. In the examples analysed, it was observed that the use of collage types in children's picture books contributed to the reading experience in three different ways. These can be listed as enriching the visual language of the book, providing visual or tactile information about the object or character illustrated, and helping children gain abstract thinking skills with symbolic representations.

Keywords: *Collage, illustration, children's picture books, symbolic representation*

GİRİŞ

Resimli çocuk kitapları, kitabın sadece resimlemelerden oluştuğu, resimlemenin metinden daha baskın ya da metinle eşit değerde önemli olduğu özel bir türdür (Shulevitz, 1997). Bu kitaplarda illüstrasyon ve hikâye iç içe geçer, birbirini tamamlar ve zenginleştirir. “Resimli çocuk kitapları genellikle basit olay örgüleri çerçevesinde çocuğun hayal dünyasının kapılarını aralayan hikâyeler ve eğlenirken öğrenebileceği resimlemelerin bir arada olduğu öğretici materyallerdir” (Akt: Ersan, 2014). Bunun yanı sıra, çocuk kitaplarının birçoğu resimlidir, fakat içinde resim olan her kitap resimli çocuk kitabı değildir (Norton 1999: 214). Örneğin, içinde belirli aralıklarla illüstrasyonların bulunduğu bazı hikâye kitaplarında çocuk resimlemelere bakmadan da kitabı okuyup anlayabilir. Fakat resimli çocuk kitaplarında hem metin hem de resimlemeler okunur; resimlemeler konuyu genişletir, netleştirir, tamamlar ya da tamamen yazının yerini alır (Shulevitz, 1997). Bu bağlamda illüstrasyonlar resimli çocuk kitabı tasarımının en önemli unsurlarından biridir. İllüstrasyonlar; hem kendi içlerinde bir seri olarak illüstratif açıdan, hem de metin ile kesintisiz bir bütün oluşturmalıdır (Huck ve diğerleri, 2001: 24). Diğer bir deyişle metin ve illüstrasyonlar, kitabın mesajını iletmek için birlikte çalışmalıdır.

Geçmişten beri kullanılan geleneksel illüstrasyon tekniklerinin yanı sıra dijital medyanın olanakları kullanılarak geliştirilebilen birçok illüstrasyon stili bulunmaktadır. Bu noktada önemli olan, kitabın konusunun duygusal hissini, hikâyeyi tamamlayan bir illüstrasyon stiliyle eşleştirmektir. Çocuk kitaplarında kullanılan illüstrasyon tekniğinin yanı sıra illüstrasyondaki detaylar da önemlidir. Okuyucu ne kadar küçükse hikâye ya da kelime sayısı o kadar kısalmaktadır.

Çocuk kitaplarında renk, şekil ve çizimlerin sayfaya yerleşimindeki oranları oldukça önemlidir. Resim oranı; özellikle okul öncesi dönemdeki çocuklar için sayfaların dörtte üçü resim, dörtte biri yazı olarak ayarlanmalıdır. Okul öncesinde kitabın tamamı resim olabilir. İlkokul çocukları kitaplarında ise; 1. sınıflarda dörtte biri resim, ikinci sınıflarda dörtte ikisi resim, üçüncü sınıflarda ise dörtte biri resim olarak dizayn edilmesi önerilir (Aktaran: Dönmezler, 2019: 21).

Jean Piaget'in bilişsel gelişim teorisine göre işlem öncesi dönemde bulunan 3-6 yaş grubu çocuklara yönelik kitaplarda sayfa başına yalnızca bir veya birkaç kelime yer almakta resim ve illüstrasyonların önemi daha da öne çıkmaktadır. Okul öncesi çocuklar için tasarlanan bu kitaplarda, canlı renkler, ölçek olarak büyük geometrik şekiller ile oluşturulmuş sade illüstrasyonlar kullanılmaktadır. Somut işlemler dönemine denk gelen 7-11 yaş aralığı çocuklara yönelik resimli kitaplarda illüstrasyonlar aynı derecede önemini korumakta olup, okumaya hazırlık dönemindeki çocukların, hayatı ve kendi çevrelerini anlamalarına yardımcı olacak konulardan oluşan masallar, modern hayali ya da gerçekçi öyküler ve fabllar içermektedir (Ersan, 2014). Somut işlem döneminde bulunan okul öncesi çocuklarına yönelik illüstrasyonlar oldukça önemlidir ve resimli kitapların bütününde mutlaka yer almalıdır (Çavuşoğlu, 2006). Soyut işlem döneminde bulunan 12-16 yaş grubu çocuklar için ise, daha soyut bir görsel anlatım biçimi ve stilize edilmiş illüstrasyonlar ilgi çekici olmaktadır.

Resimli bir çocuk kitabı tasarlamak için hikâye ve illüstrasyonun yanı sıra başka birçok unsuru da göz önünde bulundurmak gerekir; kitap boyutu, sayfa sayısı, renk paleti, hikâye akışı, görüntü kalitesi ve bunun gibi birçok unsur planlanmalıdır. Kitabın tasarımında hikâye ile doğrudan bağlantılı olan illüstrasyonlar gibi, renk ve yazı tipi seçimlerinin de konuyu yansıtması gerekir. Örneğin hikâyenin havasını yansıtacak olan renk paleti dikkatle planlanmalıdır. Kahverengi ve yeşil gibi renklerle natürel bir görünüm yaratılabilir. Kırmızı, turuncu ve sarı gibi sıcak renkler ılımlı bir atmosfer oluştururken, heyecan verici bir hava yaratmak için sarı ve mor gibi güçlü renk kontrastlarından faydalanılabilir. Bunun yanı sıra tipografi de kitabın tasarımı ile uyumlu bir şekilde düzenlenmelidir. Resimli çocuk kitapları hem yetişkinler hem de çocuklar tarafından okunmakta, bu bağlamda sıcak ve eğlenceli bir his uyandıran yazı tipleri çocuklar için ilgi çekici olmaktadır. Bu nedenle kullanılan yazı biçimleri metnin okunabilirliğini bozmayacak seviyede yaratıcı olabilir. Okul öncesi çocuk kitaplarında yazı büyüklüğünün 14-16 puntunun altına düşmemesi önerilmekte olup, bu büyüklük 36 puntoya kadar çıkabilmektedir. Yeni okumaya başlayan çocuklar için 16-18 punto büyüklükleri uygundur. İlkokul 1, 2 ve 3. sınıflar için ise 12 puntodan küçük punto seçilmemesi gerekmektedir (Dönmezler, 2019). Özetle yazı karakteri ve büyüklüğünün belirlenmesinde kitabın hikâyesi ve illüstrasyon ile uyumun yanı sıra okunabilirlik de ön planda olmalıdır.

RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARINDA İLLÜSTRASYON VE TEMSİL

Hem sanatsal hem de eğitici değerler taşıyan resimli çocuk kitapları, illüstrasyon ve hikâyeleri ile her yaşta çocuğun ilgisini çekmektedir. Resimli çocuk kitaplarında bulunan illüstrasyonların anlam düzeyleri, illüstrasyonların temsili ve çocukların bunları anlamlandırması ile ilgili araştırmalar sınırlıdır (Yu, 2009).

Grafik tasarımda önemli bir yere sahip olan illüstrasyon, düşüncelerin ve verilmek istenen mesajların hedef kitleye doğru bir biçimde iletişim kurarak görsel materyallere dönüştürülmesidir. Bu görseller çizimlerden oluşmakla birlikte tipografiyle bütünlük oluşturduğunda çok başarılı tasarımlar ortaya çıkabilmektedir (Çeken, 2020)

Çocuklar tüm etkinliklerinde anlam aramakta ve çevreleriyle öğrenmek ve bağlantı kurmak için görsel temsile güvenmektedirler (Hillmann, 1993; McConnell, 1998; Vandergrift, 1980 Akt: Yu, 2009). Anlam, geçmişten günümüze süregelen süreçte kelimelerle ilişkilendirilmiştir. Kelimelerin desteği olmadan belirli bir görsel bilginin anlamını yorumlamak zor olabilir. Görsel bilgi çeşitli şekillerde temsil edilebilir ve yorumlanabilir, ancak kullanımı genellikle belirli kullanıcı gruplarına yöneliktir. Resimli çocuk kitaplarının ise temel kullanıcısı çocuklardır. Bu kitaplarda görüntüler ve kelimeler üzerine inşa edilen anlatılar, onları benzersiz hale getirir ve çocuklar için sözlü ve görsel olmak üzere temelde iki iletişim kanalı oluşturur (Nodelman, 1988).

Nodelman (1988) resimli kitaplarda metin ve illüstrasyonun etkileşimli doğasına dikkat çekmiştir. Illüstrasyonlar bir hikâyenin bazı yönlerini metinden daha etkili bir şekilde aktarabilmektedir. Illüstrasyonlar, özellikle okuma bilmeyen bir çocuk için, hikâyenin karakterlerini veya ortamlarını yazılı metinle elde edilemeyecek detaylar ile betimleyebilir. Öte yandan metin ise, zaman kavramını, neden ve sonuç ilişkisini ve olay sıralamasını aktarmada illüstrasyondan daha etkilidir. Marantz (1977), resimli çocuk kitaplarındaki illüstrasyonları, hikâye anlatımı açısından bir filmin sekanslarındaki “durağan görüntüler” olarak ifade etmiştir. Benzer şekilde Schwarcz ve Schwarcz (1991), kelimelerin ve imgeleri bütünleştirici özelliklerine ek olarak, resimli kitapların seri niteliğinde bir sanat formu olduğuna dikkat çekmiştir; sayfalarda bir illüstrasyon diğerine götürmekte ve tümü hem bağımsız olarak hem de bütünsel olarak anlam oluşturmaktadır.

Resimli kitaplar, çocuklara görsel ve işitsel bir deneyim oluşturacak şekilde tasarlanmaktadır. Grafik tasarım bağlamında bir yazı ya da hikâye ile birlikte yer alan ve kelimelerin görsel temsilleri olan illüstrasyonlar, metnin daha anlaşılır olmasına yardımcı olur. Resimli kitaplarda ise illüstrasyon, metnin arka planından daha fazlasıdır; hikâye ilerledikçe okuyucuyu bilişsel ve duygusal olarak meşgul edecek şekilde illüstrasyonlar da gelişir. Çizimler, bir atmosfer yaratarak hikâyeye zenginlik ve derinlik katar.

Ayrıca, hikâyedeki eylemleri, zorlukları ve zaferleri, karakterlerinin korkusunu, üzüntüsünü ve sevincini tasvir ederek okuyucunun karakterlere dair anlayışını geliştirmeye yardımcı olurlar.

Resimli kitaplar, illüstrasyon ve metni harmanlayarak anlam yaratır. İllüstrasyonlar, okumayı bilen çocuklar için metnin keşfedilmesi için kavramsal ipuçları sunarken, okumayı henüz bilmeyen çocuklar için ise hikâyenin kendisidir. Bunun yanı sıra, çocuklar resimleri, bilmedikleri kelimeleri anlamalarına yardımcı olmak veya metni doğru okuduklarını doğrulamak için de kullanmaktadır (Prudhoe, 2003). Ayrıca resimli hikâye kitaplarındaki illüstrasyonlar, okul öncesi dönemde bulunan çocukların yaratıcı düşünme becerilerine olumlu bir etkiye sahiptir (Dülger, 2019).

Temple, Martinez, Yokota ve Naylor (1998) resimli kitapları illüstrasyon ile ilişkileri bağlamında üç farklı şekilde tanımlamıştır:

- (1) bir hikâye anlatmak için yalnızca resimlere dayanan sözsüz kitaplar;
- (2) hikâyeyi anlatmak için resimlerin ve metnin birlikte çalıştığı resimli hikâye kitapları;
- (3) çoğu bilginin metin ile sağlandığı, ancak resimlemelerin söylenenleri güçlendirdiği ya da dekorasyon işlevi gördüğü resimli kitaplar (Temple, Martinez, Yokota ve Naylor, 1998: 171).

Resimli kitaplar, temel amacı öğretmek olmasa bile, eğitsel bir fayda sağlayabilir (Mendoza ve Reese, 2001). Örneğin, Wells'in (1985) resimli kitap okumanın etkileri üzerine yaptığı araştırma, 1 ve 3 yaş arasındaki hikâye dinleme sıklığının, çocukların 5 yaşında öğretmenleri tarafından ölçülen okuma yazma ve sözlü dil becerileri ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu bulmuştur. Resimli kitaplar, çocukların kitap ile tanıştığı ilk türdür. Resimli kitaplar edebi, sanatsal, kurgusal, şiirsel ve eğitsel özellikler taşımaktadır.

İLLÜSTRASYONDA BİR YÖNTEM OLARAK KOLAJ

Fransızca yapıştırma anlamına gelen “coller” sözcüğünden gelen kolajın sözlük anlamı; kâğıt, bez veya fotoğraf gibi çeşitli materyalleri veya nesnelere daha büyük bir yüzeyde bir araya getirme, birleştirme, yapıştırma olarak tanımlanmaktadır (Çağlayan, 2018). Diğer bir deyişle kolaj, bir yüzey üzerinde, doğal ya da yapay çeşitli malzemelerin bir kompozisyon kaygısı ile düzenlenmesi ile oluşturulan bir resim ve illüstrasyon tekniğidir. Bu tekniğin sanatsal bir ifade yöntemi olarak ortaya çıkışı 20. yüzyılda resim sanatında Kübizm¹ akımı dahilinde olmuştur. Tekniğin ilk uygulayıcılarından sayılan Pablo Picasso (1881-1973), 1910'larda bu tekniği kullanarak dönemin alışılmış yağlı boya resimlerinden farklı sanat eserleri oluşturmuştur. 1912 yılında tamamladığı “Still Life with Chair Caning” isimli eseri ilk modern kolaj olarak kabul edilir (Resim 1a). Picasso bu çalışmada oval şekilli bir tabloya desenli bir parça muşamba ekleyerek, yağlı boya, kâğıt ve ipi üç boyutlu bir yapıda kullanmıştır (Brommer, 1994). Aynı yıl, Georges Braque (1882-1963) ise sonrasında boyayacağı kâğıtları tuval üzerine katmanlayarak kâğıt kolaj tekniğini geliştirmiş ve bu tekniği “Fruit dish and Glass” isimli tablosunda kullanmıştır (Resim 1b).

¹ Kübizm, 20. Yüzyılın başlarında Empresyonizm'e tepki olarak doğan ve temsile dayalı sanat anlayışına karşı çıkan bir sanat akımıdır. Kübist sanatçılar eski düzene ayak uydurmayarak, bambaşka bir düşünce biçimi ile eserler ortaya koymuşlardır. Resimlerde geometrik formların hâkimliği, arka planların derinlik algısından uzak bir şekilde ifade edilmesi, perspektifin tamamen yeni bir şekilde ele alınması akımın en belirgin özellikleridir (Gögebakan ve Kılınç, 2020). Akıma Pablo Picasso ve Georges Braque öncülük etmiş, sonrasında Jean Metzinger, Albert Gleizes, Robert Delaunay, Henri Le Fauconnier, Juan Gris ve Fernand Léger gibi sanatçılar tarafından desteklenmiştir.

a)

b)

Resim 1. a) Still Life with Chair Caning, Pablo Picasso, 1912. (URL-1)
b) Fruit Dish and Glass, Georges Braque, 1912 (URL-2)

Kâğıt kolaj tekniğini kullanan ünlü sanatçılardan Henri Matisse² (1869-1954) ise, kesilmiş kağıtları başlangıçta eskizlerinde kullanmaya başlamış, daha sonra ortaya çıkan bu kolajları bitmiş çalışmalar olarak sergilemiştir (Silberstein-Storfer ve Jones, 1997). Resim 2a’da sanatçının beyaz bir arka planda mavi renkli kağıtları yırtıp birleştirerek oluşturduğu bir kadın biçimini tasvir eden ünlü kolajı bulunmaktadır. Resim 2b’de bulunan “Snail” adlı eserini ise 1953 yılında guaj boya ile renklendirdiği kâğıt tabakalarını çeşitli şekillerde kesip yapıştırarak oluşturmuştur. Dönemin sanatçıları hızla bu yenilikleri takip etmiş ve çeşitli kolaj teknikleri geliştirmişlerdir.

a)

b)

Resim 2. a) Blue Nude II, Henri Matisse, 1952. (URL-3)
b) Snail, Henri Matisse, 1953. (URL-4)

Kolaj tekniği farklı kübist sanatçılar tarafından da kabul görmüş, resimlerde ayna, posta pulu, oyun kartları, kumaş parçaları, alüminyum folyo gibi çeşitli malzemeler kullanılarak oluşturulan kolajlar

² Modern sanatın en önemli sanatçılarından kabul edilen Henri Matisse, resim sanatında ışığın ve mekânın tanımlanmasında bir araç olarak yoğun renk kullanımını savunan ve renkleri boya tüpünden çıkmış gibi çığ ve parlak şekilde kullanıldığı fovizm akımının öncülerindedir. Fovist sanatçılara göre, sanatçının duygu durumunu ifade aracı olarak saf renk kullanımı oldukça önemlidir. Hayatının son dönemlerinde Matisse, saf renkleri kesilmiş renkli kağıtlarla kolaj tekniğini kullanarak gerçekleştirdiği çalışmalara yoğunlaşmıştır. 1952 tarihli “Blue Nude” ve “Snail” (1953), kağıt kolajı ile ürettiği en tanınmış eserlerdendir.

görülmüştür. Kolaj, sonraki dönemlerde Dada³ ve Sürrealizm⁴ akımlarında da yoğunlukla kullanılmış, tekniği benimseyen sanatçılar tuval yüzeyinin sınırlarından çıkarak gelenekselin sınırlarını zorlamayı amaçlamışlardır. Bu akımlarda fotoğraf kolajı, modern teknolojinin etkisiyle büyük ölçüde dönüştürülen dünyanın algılanması ve yorumlanması için yeni olanaklar yaratmıştır. Kolaj ve fotomontaj, dönemin politik ve sosyal sorunlarına yanıt olarak cesur sanat eserleri yaratan Kurt Schwitters (1887-1948), Raoul Hausmann (1886-1971) ve Hannah Höch (1889-1978) gibi Dada sanatçıları tarafından 1.Dünya Savaşı'nın yaralarını sarmaya çalışan halka önemli fikirleri iletmek için yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Pek çok Dada sanatçısı, eserlerini yaratmak için dergi ve gazete gibi seri üretim baskılar kullanmış, sanat olan ve olmayan arasındaki çizgiyi bulanıklaştırmıştır. Bu sanatçılar yeni teknikler keşfederek ve halka yeni fikirler sunarak değişim yaratmaya çalışmışlar, sanatın ne için olduğu ve nasıl yaratılması gerektiğine dair geleneksel fikirlere meydan okumuşlardır. Diğer bir deyişle kolaj, yalnızca yeni bir ifade yöntemi arayışı için değil, aynı zamanda sanatın doğasını ve değerini sorgulamak için de kullanılmıştır (Druker, 2008).

Bir illüstrasyon yöntemi olarak kolajın avantajlarından biri, sınırsız malzeme imkânı ile belirli bir kural olmadan özgür ve sonsuz olasılıklara sahip bir tasarım biçimi olmasıdır. Tasarıma eklenen her öge hem görsel hem de kavramsal açıdan inşa edilen yeni bir anlam katmanını ifade eder. Kolaj tekniğinin temelinde gelenekselin dışında ve tek başına sanatsal bir niteliğe sahip olmayan malzemelerin kullanımı bulunmaktadır. Yırtık ve işlenmemiş kâğıt parçaları, tasarım yazılımları ile elde edilen kusursuz ve düzenli görünümünün bir karşılığı olmaktadır. Kolajın sanat ve tasarım alanlarında yaygınlaşması ile birlikte tekniğin kendi içinde farklılaşan fotomontaj, kâğıt kolajı, dijital kolaj, doku kolajı, asemblaj gibi türleri de sanat ve tasarım alanlarında yoğunlukla kullanılmaya başlanmıştır. Kolaj sanatının orijinal biçimi olan kâğıt kolajında sanatçılar, yalnızca bulabildikleri kâğıt materyalleri kullandıkları bu teknik esasen sınırlı bir tekniktir. Ancak bu kısıtlama, tasarımcıyı fikirleri ifade etmenin alışılmadık yollarını bulmaya zorlayarak yaratıcılığı teşvik edebilir. Bu, tamamen yeni bir şey oluşturmak için birbirinden oldukça farklı iki görüntünün birleştirilmesi anlamına gelebilir. Fotomontaj ise, yeni bir görüntü oluşturmak için temelde fotoğrafları veya fotoğraf parçalarını içeren bir kolaj türüdür.

Kolaj tekniğinin üç boyutlu bir türü olan asemblaj, kolaj mantığı ile tahta, metal nesnelere, plastik ve hatta atık nesnelere düzenlenmesini içerir. Bu kolaj yapılarında bulunan öğeler arasında kumaşlar, ince dallar, ağaç kabuğu, lifler, tel, kum ve benzeri yer alabilir. Sanatsal nitelikte olmayan çeşitli malzemeler, farklı ifadeler ve kavramlar yüklenerek yeni bir kavramsal bağlamda bir araya gelmektedir. Diğer bir deyişle, tekniğin sunduğu sınırsız malzeme olanakları, farklı sanat ve tasarım teknikleri ile birleştirilerek özgün sonuçlara ulaşılabilmektedir.

Yeni teknolojilerin gelişmesi ile sürekli olarak gelişen ve yaygın olarak kullanılan bir tasarım biçimi olan kolaj, dijital ortamda da karşılığını bulmuştur. Dijital kolaj, kâğıt kolajdan tamamen farklı bir teknik olarak fiziksel malzemenin ve fiziksel ortamın sınırlılıklarının olmadığı bir kolaj türüdür. Dijital kolajda, dokuları değiştirmek, birden çok fotoğrafı ve illüstrasyonu katmanlamak ve malzemeyi deforme etmek

³ Dadaizm, 1. Dünya savaşı sırasında İsviçre'de ünlü düşünür ve şair Hugo Ball tarafından "Voltaire Cabaret" adıyla ortaya çıkmış toplumsal bir harekettir. Her bir sanat akımı bir diğerine karşı çıkış amacı ile doğmasına rağmen, Dada sanatı savaştan bunalmış ve çokça yara almış bir ortamda savaş karşıtı bir ekibin bir araya gelmesini hedeflemiştir. Bu bağlamda dada, bir sanat akımı olmaktan çok, sanat aracılığı ile yönetime ve geleneklere karşı anarşist bir protesto niteliği taşımıştır (Çeken, Akengin ve Arslan, 2017). Jean Arp (1886-1966), Tristan Tzara (1896-1963), Hugo Ball (1886-1927), Hannah Höch (1889-1978), Raoul Hausmann (1886-1971), Marcel Duchamp (1887 – 1968) ve Emmy Hennings (1885 – 1948) akımın önde gelen sanatçılarından olmuştur.

⁴ 1920'de Paris'te doğan ve Psikanalist Sigmund Freud'un bilinçdışı teorisinden esinlenen sürrealizm, sanatçının zihninde tasarladığı imgelemine doğrudan dışı vuran bir sanat akımı olması nedeniyle yüzyılın önemli hareketlerinden biri olmuştur. Sürrealist sanatçılar, eserlerini iç dünyaya ait olarak ve dış dünya gerçekliğini reddederek, mantığın sanat ile ayrıştırdığı bir noktada üretirler, Salvador Dali (1904-1989), Max Ernst (1891-1976) ve Andre Masson (1896-1987) bu akımın öncülerinden olmuştur (Göğebakan ve Kılınc, 2020).

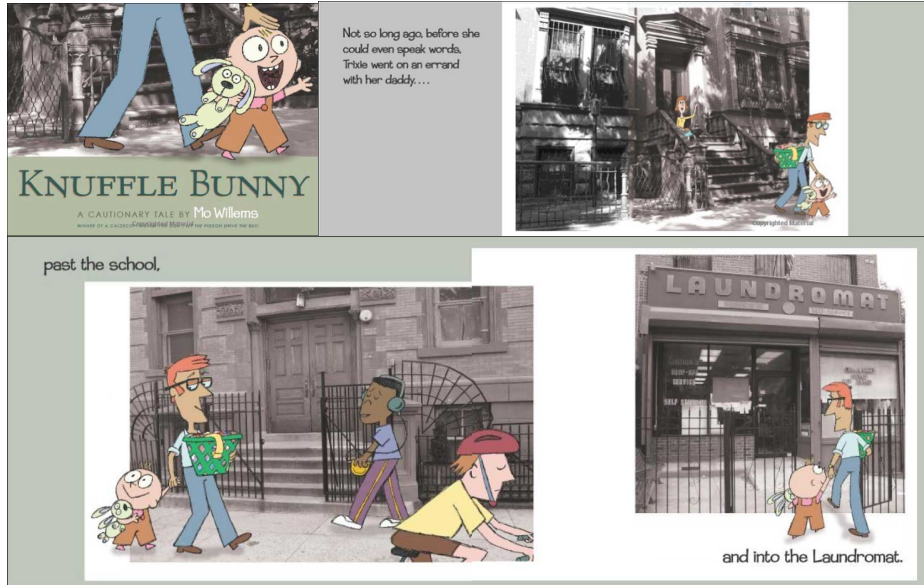
için Photoshop gibi yazılımlar kullanılarak özgün görüntüler oluşturulur. Ortaya çıkan etki, kağıt kolaja kıyasla daha net ve modern görünür, ancak kağıt kolajın dokunsal niteliklerine sahip değildir.

“Resim yüzeyine resimsel olmayan değerlerin yüklenmesi anlayışı, günümüze değin değişik kavramsallıklarla süregelmiştir. Salt kolaj yoluyla sanat yapıtı oluşturulmakla birlikte, kolaj tekniği, çağdaş sanat eğitimi yöntemlerinden biri olarak da değerlendirilmektedir” (Süzen, 2017:416) Günümüzde kolaj, sanatsal ifade açısından önemli bir araç olarak kabul edilmekte, tek başına veya farklı medyalarla birleştirilerek fikir oluşturmak ve fikirleri görsel olarak iletmek için sıklıkla kullanılmaktadır. Grafik tasarımda ise bir ifade biçimi olarak kolaj tekniğinin her türü afiş, illüstrasyon, ambalaj tasarımı, kitap tasarımı gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

ÇOCUK KİTABI İLLÜSTRASYONLARINDA BİR TEKNİK OLARAK KOLAJ

Resimli kitaplarda illüstrasyonlar, metni yansıtmamanın yanı sıra; karakter, ortam ve bir atmosfer yaratarak hikâyeyi zenginleştirir. Çocuk kitabı illüstrasyonu alanında çalışan birçok sanatçı, çeşitli kolaj tekniklerini kullanmaktadır. Bu çalışmada resimli çocuk kitaplarında fotoğraf kolajı, kağıt kolaj, doku kolajı ve assemblaj tekniğinin kullanımı ve illüstrasyonda anlam oluşumuna katkısı incelenmiştir.

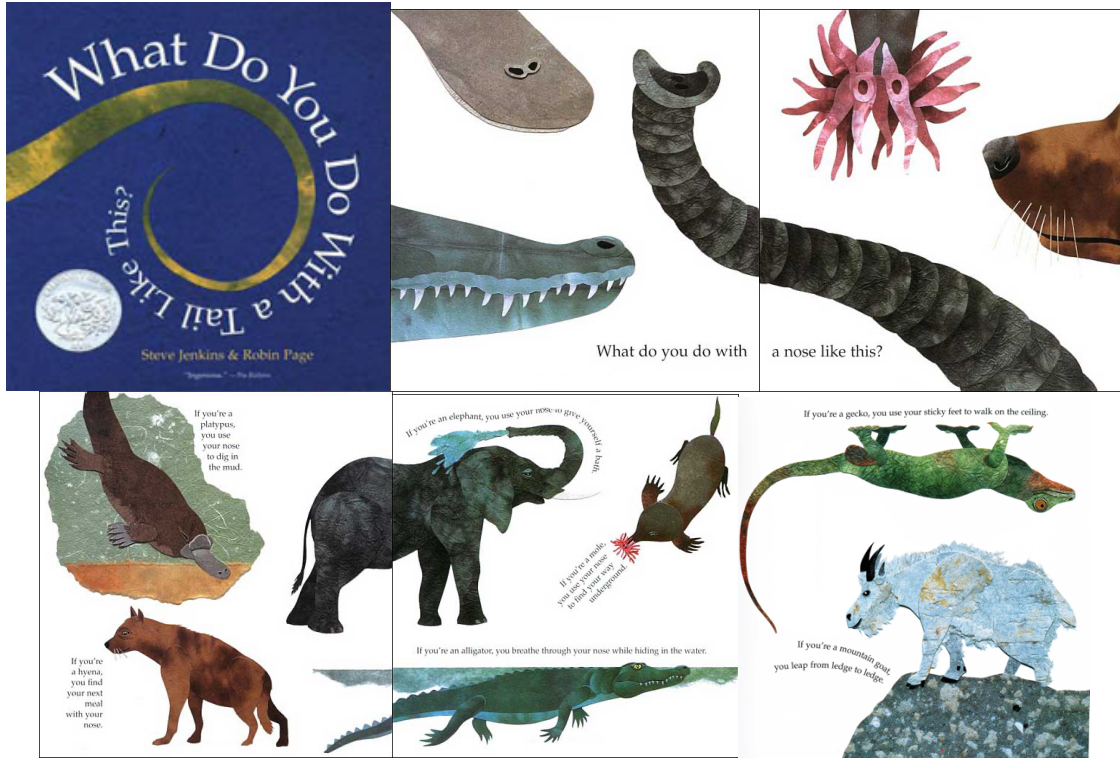
Resim 3’te bulunan “Knuffle Bunny” isimli çocuk kitabı 6-7 yaş grubu çocuklara hitap etmektedir. Kitap resimlemeleri fotoğraf kolajı tekniği ile oluşturulmuştur. Hikâyenin geçtiği alanların dış mekân fotoğrafları kullanılmış, bunların üzerine hikâyenin karakterlerinin illüstrasyonları yerleştirilmiştir. Bu teknik hikâyeye gerçekçi bir atmosfer katmıştır. Siyah beyaz fotoğrafların üzerinde bulunan renkli illüstrasyonlar, hikâyenin geçtiği New York şehrinin atmosferini yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra fotoğraf ve illüstrasyonun renk ve doku bağlamında oluşturduğu kontrast, resimlenen karakterlerin vurgulanmasını sağlamıştır.

Resim 3. “Knuffle Bunny” isimli kitaptan örnek sayfalar, Mo Willems. (URL-5)

Doku kolajı tekniğinde, çizgiler ve şekilleri oluşturmak için çeşitli renk ve dokularda kağıtlar illüstrasyona uygun biçimlerde keserek düzenlenir. Resim 4’te görüntüleri bulunan “What do you do with a tail like this?” isimli kitabın illüstrasyonları doku kolajı tekniği ile oluşturulmuştur. Yoğunlukla hayvan karakterlerden oluşan illüstrasyonlar, çeşitli hayvanlar ve onların benzersiz özelliklerini öne çıkaracak şekilde tasarlanmıştır. İllüstrasyonlarda kullanılan doku kolajının, çeşitli hayvanların karakteristik yapılarının anlaşılmasında etkili olduğu söylenebilir. Hikâyedeki farklı hayvan derisi ve

kürklerini tasvir etmek için farklı dokulu kâğıt türleri kullanılmıştır. Örneğin, Resim 4’te bulunan keçi illüstrasyonunun, kâğıdın yırtılması ile oluşturulan düzensiz kenarları, hayvanın tüylü yapısına uyumu olacak şekilde tasarlanmış ve gerçekçi bir şekilde hayvanın kürkünün tutamlarını andırması sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, kesme ya da yırtma yöntemi ile oluşan sadeleştirme, illüstratif biçimler açısından belirli bir derece soyutlama da içermektedir. Çünkü kesme aşamasında biçimler detaylarından arındırılmaktadır. Renk ve doku ise kullanılan dokulu kâğıt ya da malzemenin dokusu ile oluşmakta, söz konusu hayvan ile ilgili fikir verirken aynı zamanda bu dokular ile katılan çeşitlilik çocuklar için oldukça ilgi çekici olmaktadır. Dokuların oluşturduğu gerçekçi görsel yapı, okuyucuyu bunları hissetmek için dokunmaya teşvik etmektedir.

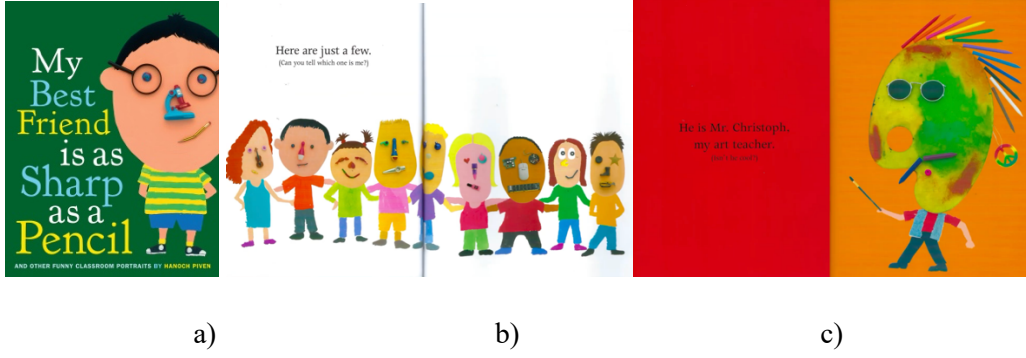
Resim 4. “What do you do with a tail like this” isimli kitaptan örnek sayfalar, Steve Jenkins ve Robin Page (URL-6)

Çocuğun kolaj tekniği ile yapılan illüstrasyonları keşfetmesi, parça-bütün ilişkisini kavramasına da yardımcı olur (Ercivan Zencirci, 2012). Resim 5’te sayfa görüntüleri bulunan “A river of words” isimli çocuk kitabı karışık teknik kolaj kullanımı ile dikkat çekmektedir. Kitabın görsel dilinin oldukça renkli ve hareketli olduğu görülmektedir. Bu hareketlilikte kullanılan malzeme çeşitliliğinin etkisi büyüktür. Doku kolajı, çeşitli malzemelerin katmanlı bir şekilde yapıştırılması, fotografik görüntüler ile dergi ve gazete kağıtlarından kesilmiş ya da el ile çizilmiş tipografik unsurlar ve bazı sayfalarda bulunan geleneksel illüstrasyon teknikleri, kitabın bütününe hâkim olan karışık teknik kullanımını belli etmektedir. Bunun yanı sıra, kitapta tipografinin de kolaj tekniği ile oluşturulduğu, birbirlerinden farklı biçimlerde harflerin kesilerek kelime ve cümlelerde bir araya getirildiği görülmektedir. Bazı sayfalarda ise tipografik kolaj, okunmak için değil illüstrasyonları destekleyici nitelikte ya da doku olarak görsel anlatımı hareketlendirmek için kullanılmıştır.

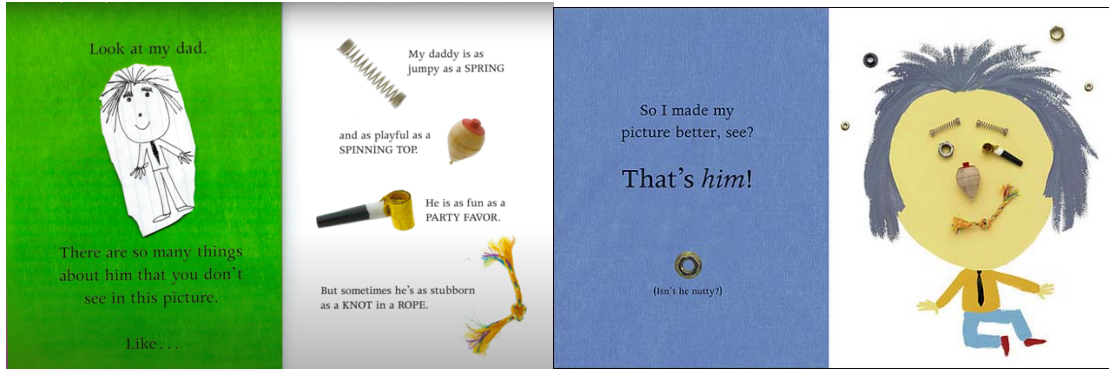
Resim 5. “A River of Words” isimli kitaptan örnek sayfalar, Jen Bryant, Melissa Sweet (URL-7)

Çocuklara metafor gibi soyut kavramları öğretmek zor olabilmektedir. Çocuklar metafor gibi soyut dilsel yapıları kendiliğinden kullanmakta, ancak bu kullanım çoğu zaman üstbilişsel bir uygulama olmamaktadır (Ash, 2012). Çocuklar çevrelerindeki dünyayı öğrenirken, yeni deneyimlerini daha önceden bildikleri kavramlara entegre etmek için çabalarlar. Benzer şekilde, resimli kitaplardaki sanatsal unsurları yorumlar ve bu unsurları kendi hikâyelerini yaratırken kullanırlar. Bu bağlamda, kolaj illüstrasyonlarında sembolik temsili kullanmak, çocukların düşüncelerini somuttan soyuta taşımaya yönelik önemli bir adımdır. Örneğin Resim 6’da bulunan “My Best Friend is as Sharp as Pencil” isimli kitabın portre illüstrasyonlarında sembolik temsil, illüstrasyon sürecinin bir parçasıdır. Kitapta doku, üç boyutlu malzemeler ve buluntu nesnelere birlikte kullanıldığı asemblaj tekniği dikkat çekmektedir. Kitap, bir çocuğun arkadaşlarını tasvir etmek için buluntu nesnelere onları portrelerini yapmasını anlatmaktadır. Çocuk, arkadaşlarının belirli özelliklerini daha iyi anlatabilmek için portrelerini topladığı bir yığın nesneyi kullanarak yapar. Portresini yaptığı her bir kişiyi benzetme yoluyla tanımlayan farklı nesnelere kullanır. Örneğin “bir kalem kadar sivri, bir büyüteç kadar meraklı ve bir mikroskop kadar hassas” olarak betimlediği arkadaşının ağızını bir kalem, gözlerini birer büyüteç, burnunu ise küçük bir mikroskop ile oluşturur (Resim 6a). Kitapta bulunan kolaj portre illüstrasyonlarında, sembolik temsil hikâye ve illüstrasyonun bir parçasıdır. Karakterler için kullanılan benzetmelerin buluntu nesne illüstrasyonları ile zekice eşleşmesi, hem eğlenceli bir keşif süreci oluşturmakta hem de çocuklara benzetme metaforunu öğretmek için görsel bir yol sunmaktadır (McWilliams vd, 2014). Okuyucu, kolaj tekniğindeki sembolik temsillerde materyalleri eğlenceli bir şekilde keşfederek kişinin karakteri ile ilgili bilgi toplar. Bu anlamlandırma sürecinde çocuklar gerçek bir yüzün somut kavramından, onu temsil eden illüstrasyona yani ikonik temsil aşamasına geçerler. Örneğin Resim 6c’de bulunan portre illüstrasyonunda, bir resim öğretmenin tasviri bulunmaktadır. Buradaki sembolik temsil, sanat öğretmenin yüz biçiminin palet, saç ve ağız biçiminin renkli boya kalemleri ile oluşturulması ile ortaya çıkmıştır. Böylelikle resim sanatında kullanılan bu malzemeler, hem illüstrasyonu yapılan karakterin mesleğini, hem de renkli kişiliğini temsil etmiştir.

Resim 6. “My Best Friend is as Sharp as Pencil” isimli kitabın kapak görseli ve sayfa örnekleri, Hanoch Piven. (URL-8)

Resimli kitaplarda kelimeler ve çizimler sadece hikâye anlatmaz; aynı zamanda birlikte, güçlü karakterler yaratırlar. Çocuk, tasvir edilen her tür karakter resimlemesinde çeşitli temsiller görür (Lukens, 1990). Kolaj tekniğindeki sembolik temsil, çocukların hikâye ve illüstrasyonların keşfinin yanı sıra illüstrasyonu oluşturan materyallerin keşfini içeren eğlenceli bir süreç oluşturur. Resimli çocuk kitaplarında bu tür sembolik temsiller kullanmak, somut işlem döneminde bulunan çocukların düşünce yapısında somuttan soyuta bir geçiş oluşturmaya yönelik önemli bir adımdır. Bunun yanı sıra kolaj tekniği, çocukların detayları, farklılıkları, bireyselliği öğrenmelerine fırsat vermekte ve kendi yakınlarını bu teknik ile tasvir etme konusunda fikir vermektedir. Resim 7a ve 7b’de sayfaları bulunan “My Dog is As Smelly As Dirty Socks” isimli kitapta, bu süreç çocukların anlayabileceği şekilde detayları ile anlatılmıştır. Resim 7a’da bulunan karşılıklı iki sayfada, çocuk önce babasının karakalem resmini yapmış ancak bu resmin babasının belirli kişisel özelliklerini göstermediğini belirtmiştir. Örneğin babasının bir topaç kadar oyunlu, bir yay gibi gergin, bir parti kadar eğlenceli ve bir düğüm kadar inatçı olduğunu belirtmiştir (Resim 7a). Hemen sonraki sayfalarda ise bu benzetmeleri görsel olarak tasvir eden nesnelere babasının portresini oluşturmuştur (Resim 7b).

Resim 7. “My Dog is As Smelly As Dirty Socks” isimli kitaptan örnek sayfalar, Hanoch Piven. (URL-9)

1907-1998 yılları arasında yaşayan ve 20. yüzyılın en etkili tasarımcılarından biri kabul edilen İtalyan tasarımcı Bruno Munari, ürettiği resimli çocuk kitaplarındaki yaratıcı ve yenilikçi tasarımları ile fark yaratmıştır. Munari yaratıcılık alanında araştırmalar yapan deneysel bir tasarım eğitimcisi olmuş, tasarım tarihinde yenilikçiliği temsil etmiş, Picasso tarafından “yeni Leonardo” olarak adlandırılmıştır. Munari'nin en ünlü resimli kitaplarından bir olan ve ilk kez 1956'da basılan “Nella Notte Buia” (Gecenin Karanlığında) günümüzde hala basılmaya devam etmektedir. İçinde bulunduğu dönem düşünüldüğünde; siyah kağıtlar üzerinde çizimler, sayfalarda oluşturulan delikler, kalıp şeklinde kesimler, parşömen katmanları ve içindikileri görmek için kaldırılacak kapakçıklar (pop up) gibi

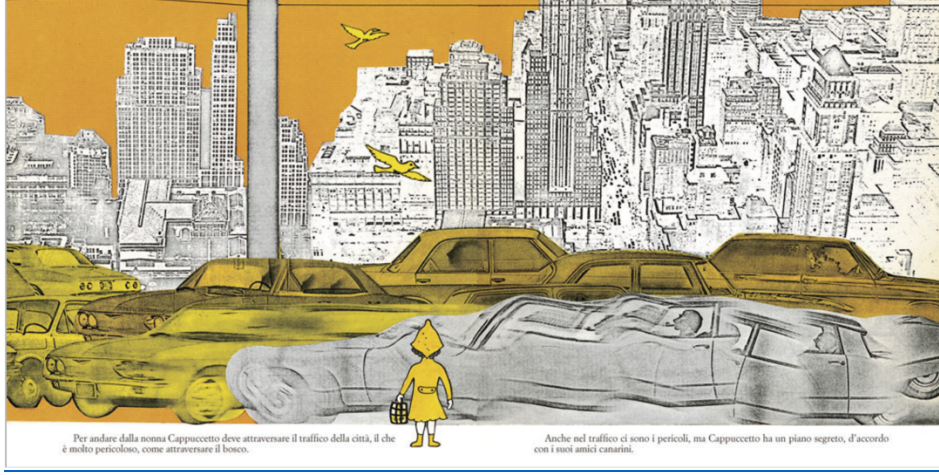
öncü malzeme çeşitliliği ve yenilikçi tasarım unsurları içermektedir (Schnapp 2017, 116). Kitap, bu malzeme çeşitliliğinin birleşimi ile karanlık bir gece, bir çayır ve gizemli bir mağara olmak üzere üç farklı ortamda geçen bir yolculuğun hikâyesini anlatmaktadır (Resim 8). Açılış sahnelerinde sayfaları çevirdikçe kağıttaki küçük bir delik okuyucunun sarı bir ışığı takip etmelerini sağlamakta, hikâye ilerledikçe bu sarı ışığın bir ateş böceği olduğu keşfedilmektedir. Şeffaf kağıtlar ile tasarlanmış orta sayfalarda çocuklar bir çayır ve üzerinde bulunan canlılar ile tanışır. Son bölümde bulunan gri renk kağıtlı sayfalarda ise bizon, yaban öküzleri, geyikler ve fosiller gibi vahşi hayvanlar gibi tarih öncesi mağara resimlerinin yanı sıra çeşitli şekillerde kalıp olarak kesilmiş bölümler bulunmaktadır. Munari'nin kitap materyallerini yaratıcı kullanımı, hikâyeye yeni bir boyut kazandırmakta, aynı zamanda kitap sayfasını ve sayfa çevirme eylemini hikâyenin merkezine konumlandırmaktadır. Siyah renkte sayfalarda bulunan delikler, okuyucuyu meraklandırmakta, hikâyede olacılara dair bir fikir vermekte, şeffaf parşömen kâğıt katmanları ilerideki sayfaları hem açığa çıkarmakta hem de gizlemektedir. Hikâye ilerledikçe ortamın değişmesi ile sayfa ve malzeme yapısının da somut bir şekilde başkalaşması, okuyucuya alışılmamış bir deneyim yaşatarak kitap ile etkileşimini teşvik etmektedir.

Resim 8. Bruno Munari'nin “Nella Notte Buia” (Gecenin Karanlığında) isimli kitabının çeşitli bölümlerinden sayfa örnekleri **Kaynak:** Campagnaro, 2019.

Resimli çocuk kitaplarında önemli bir unsur olan “ortam”, hikâyedeki eylemleri bir zaman ve mekana konumlandırır (Nikolajeva ve Scott, 2003). Ortam, okuyucuların hikâyedeki bir eyleme olan duygusal tepkisini belirleyen bir duygusal atmosfer oluşturmanın yanı sıra, belirli değişiklikler yoluyla hikâyeyi ilerleten bir olay örgüsü aracı da olabilir. Bazı resimli çocuk kitapları okuyucuya sıradan olmayan ortamlar sunmaları açısından fantastik olarak sınıflandırılmaktadır. Hikâye ve ortamı fantastik ya da benzersiz kılan, belirli unsurların abartılmasıdır. Örneğin Munari'nin Sarı Başlıklı Kız (1972) isimli eserinde, grafik kolaj ile hikâyenin konumlandırıldığı ortam dikkat çekmektedir. Kitapta kolaj ile oluşturulan ortam illüstrasyonları, okuyucuların kentsel peyzajın düzensizliğini, istikrarsızlığını ve tehlikesini dokunulabilir ve hatta hissedebilir güçlü bir kompozisyon haline getirmiştir. Bu görsel anlatı düzeni, okuyucunun görsel ve duygusal deneyimini genişleterek hikâye ile ilgili önemli bilgiler iletir. Grafik kolaj, şehirde bir yoldan karşıya geçme eylemini, geleneksel kırmızı başlıklı kız masalında bulunan vahşi ormanı geçmek kadar tehlikeli hale getiren trafik ile ilişkilendirerek oldukça kaotik bir ortam oluşturmaktadır. Kolaj ve fotomontaj ile oluşturulan ortamın görsel dili oldukça hareketli ve

agresiftir. Bu ortamda Sarı Başlıklı Kız'ın küçük ve savunmasız şekilde betimlenen görsel temsili ile gideceği yer arasında konumlandırılan uzun, aşılmaz siyah-beyaz gökdelenlerden oluşan labirent tehditkâr ormanı; hızla giden, tehlikeli arabalar ise ormandaki vahşi hayvanları temsil etmektedir (Resim 9).

Resim 9. Bruno Munari'nin "Cappuccetto Giallo" (Sarı Başlıklı Kız) isimli kitabından bir sayfa (URL-10)

Çocuk kitabı illüstrasyonlarında doku kolajı kullanımı, okuyucuya kullanılan materyalle ilgili fikir vermesinin yanı sıra bu örnekleri görmek çocuklara sanatsal etkinlik yapma konusunda da ilham vermektedir. Resim 10'da Eric Carle tarafından yazılan ve resimlenen "Aç Tırtıl" (The Very Hungry Caterpillar) isimli çocuk kitabından bir sayfa bulunmaktadır. Karşılıklı sayfalarda güneş, toprak, tırtıl karakter ve yiyeceklerin çeşitli fırça darbeleri ve doku kolajı ile oluşturulan kompozisyonu görülmektedir. Kullanılan teknik hem nesnelere doğal dokularına yakın illüstrasyonlar oluşmasına olanak sağlamış hem de renk paleti ile birlikte çocuk resimlerindekine benzer bir görsel dil oluşturarak çocukların sanatsal yönlerini harekete geçirici nitelikte bir illüstrasyon dili yaratmıştır. Bu bağlamda, resimli kitaplarda bulunan illüstrasyonların, çocukların metne yeni anlamlar getirmelerine kılavuzluk ederek düz bir okumanın ötesinde, çocuktaki yaratıcı ve imgesel düşünme becerisini geliştirici niteliğe sahip olduğu söylenebilir (Aliosman, 2019).

Resim 10. Eric Carle, "The Very Hungry Caterpillar" (Aç Tırtıl) isimli kitabından bir sayfa (Carle, 2017).

Arizpe ve Styles (2016) tarafından resimli çocuk kitaplarında bulunan gerçekçi ve stilize illüstrasyon türleri konusundaki tercihleri ile ilgili araştırmada, çocukların bir illüstrasyon stili olarak gerçekçiliği tercih etmelerine rağmen, stilize illüstrasyon stillerini de eşit derecede anlaşılabilir ve ilgi çekici buldukları görülmüştür. Ayrıca, çocukların kitap görsellerinde sıradışı anlatımlardan, illüstrasyon çeşitliliğinden hoşlandıkları ve bu stilleri gerçekçi illüstrasyonlar kadar anlaşılır buldukları vurgulanmıştır. Bu bağlamda çocuklar, resimli kitaplarda kendilerini eğlendiren, sevindiren ve aynı zamanda onlara meydan okuyan sanat stillerinden ve bu stil çeşitliliğinden keyif almaktadır (Arizpe ve Styles, 2016:12).

SONUÇ

Biçim, içerik, renk, doku, çeşitli materyaller ve grafik tasarımın sözlü, görsel ve dokunsal anlatılara dönüştüğü resimli kitaplar, çocukların okuma isteği ve gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kitaplar, hikâyeleri, illüstrasyonları, farklı görsel ifade biçimlerini, grafik düzeni ve materyalleri yenilikçi yaklaşımlar ile yaratıcı bir şekilde birleştirir. Resimli kitaplar çocuklara kendi eylemlerini, duygularını, düşüncelerini ve inançlarını tanımlayabilecekleri ve değerlendirebilecekleri karakterler ve olaylar sunar. Kitaplardaki karakterler ve durumlar, çocuklara farklı perspektiflerden dünyayı göstererek kendi benlik ve dünya görüşlerini geliştirme fırsatı verir. Çocuklar resimli kitaplarda hikâyenin içine çekilmeleri ve karakterlerle özdeşleşmelerinin yanı sıra okuyarak, bakarak ve dokunarak; gözlem, sınıflandırma, analiz etme, hatırlama, iletişim kurma gibi estetik ve eğitici deneyimler kazanırlar.

Kolaj tekniği, sanatçıların yeni, heyecan verici ve çoğu zaman beklenmedik sonuçlar yaratmayı keşfetmelerine izin verdiği için, uzun yıllar boyunca önemli bir yaratıcı çıkış noktası olmuştur. Bu tekniğin çocuk kitabı illüstrasyonlarında kullanılması malzeme ve doku çeşitliliği ile kitabın görsel diline hareket katmakta ve çocuklar için ilgi çekici olmaktadır. Çeşitli dokunsal materyallerin kullanımı okuyucuların düşüncelerini harekete geçirmenin bir yolunu sunmaktadır. Örneğin Bruno Munari'nin resimli kitapların amacına ilişkin anlayışı değiştiren ustaca görsel ve materyal çözümler denediği "Gecenin Karanlığında" ve "Sarı Başlıklı Kız" gibi kitapları; sadece kelimelere ve resimlemelere değil, aynı zamanda materyal uyaranlara da dayanmaktadır. Metinler, resimlemeler ve kitabın genel tasarımı güçlü bir şekilde bütünleşerek, malzemelerin duyuları nasıl harekete geçirip bir hikâye oluşturabileceğini çocukların hissetmelerini sağlayan deneyimler sunmaktadır.

Kolaj, atık malzemeler kullanılarak yapıldığında ekonomik ve sürdürülebilir bir teknik olarak öne çıkmaktadır. Normalde sanat malzemesi olarak kullanılmayan malzemeler ya da atıkların illüstrasyonlara dönüşmesi okuyucuyu heyecanlandırmakta, merak uyandırmakta ve ilgisini çekmektedir. Kolaj tekniğinin kullanıldığı resimli kitaplar, çocukların duyuşsal materyaller ve dokunsallık yoluyla duyarlılıklarını ve hayal güçlerini genişletmelerine yardımcı olmaktadır. Ancak tekniğin sağladığı avantajlar bunlar ile sınırlı değildir. İncelenen örneklerde görüldüğü gibi kolaj, kullanılan materyallerin kelimelerle anlatılması güç olabilecek bir hikâyeye anlatmasına ya da bilgi vermesine olanak vermektedir. Örneğin doku kolajı, bir nesne ya da hayvanı tanıtırken onun yapısı ile ilgili bilgileri de yaratıcı bir şekilde sunmaktadır.

Çocuklar resimli kitaplarda sıra dışı anlatımlardan, stilize illüstrasyonlardan ve görsel ifade türlerinin çeşitliliğinden hoşlanmaktadır. Resimli çocuk kitabı illüstrasyonlarında kolaj tekniği kullanımının çocuklar açısından faydalı bir yönü de, tekniğin doğasında bulunan özgür ifade dili ve malzeme çeşitliliğinin çocuğu sanatsal etkinlik yapma konusunda motive edici ve ilham verici olmasıdır. Bu bağlamda kolaj tekniği ile yapılan illüstrasyonlar çocukların yaratıcı düşünme ve düşündüğünü görselleştirme becerilerini beslemekte, çocuğun bilişsel gelişimini destekleyen zengin bir görsel anlatım biçimi olmaktadır.

Bir kolaj türü olarak assemblaj ve buluntu objelerin yaratıcı bir biçimde kullanımı ise çocuklara benzetme gibi dilsel kavramları ve parça-bütün ilişkisini eğlenceli bir şekilde öğretmede etkili olmakta, ortaya

çıkan tesadüfi biçimler çocukların hayal gücünü desteklemektedir. Bu teknikler ile okuyuculara bir anlatının sunulabileceği potansiyel seçeneklerin sınırları zorlanabilir. Buluntu objeler ile yapılan kolaj türleri, çeşitli metaforları dilsel ve görsel açıdan temsil ederek benzetmeye dayalı betimlemeler oluşturur. Çocukların günlük ve sıradan malzeme ve objelerle oluşturulan sıra dışı, yaratıcı ve sembolik temsiller içeren illüstrasyonları keşfetmesi, kendi yaratıcılıklarını beslemelerine de imkân vermektedir. Ayrıca, bu sembolik illüstrasyonlar, çocukların somut dünyalarından soyut düşünmeye geçmelerine yardımcı olacak deneyimsel bir yol sunmaktadır. Örneğin araştırmada incelenen kitaplarda bulunan assemblaj yöntemi ile oluşturulmuş illüstrasyonlar, karakterler ile ilgili belirli özelliklerin açıklaması içeren görsel metaforlardır. Bu açıdan kolaj tekniği, çocukların soyut düşünme ve dil gelişimi için birçok fırsat oluşturmaktadır. Kullanılan materyallerin aynı zamanda illüstrasyonun anlamını oluşturması ya da zenginleştirilmesi, illüstrasyonun da kendi hikâyesini oluşturarak yeni bir anlatı mekanizması yaratmaktadır. Bu illüstrasyonları yorumlayarak anlamlandırmak, çocuklara benzetmelerin ve metaforların nasıl kullanıldığını öğretmenin yanı sıra kendi hikâyeleri için de benzer çalışmalar yapmaya teşvik etmektedir. Bu bağlamda kolaj tekniği kullanımı yalnızca illüstrasyonun görsel dili açısından değil, hikâyenin sembolik temsili açısından da bir iletişim unsuru olarak öne çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- Aliosman N. (2019). Okul öncesi resimli çocuk kitaplarında imgesel ve yaratıcı düşünce uyararı olarak stilize illüstrasyon. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi*. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir
- Arizpe, E., Styles, M. (2016). *Children reading picturebooks: Interpreting visual text* (2nd Edition). New York: Routledge.
- Ash, G. E. (2012). Catching lightning in a jar: The craft of metaphor in children's literature. *Journal of Children's Literature*, 38(1), 69-74.
- Brommer, G. F. (1994). *Collage techniques: A guide for artists and illustrators*. Watson-Guption Publications.
- Campagnaro, M. (2019). Materiality in Bruno Munari's Book Objects: The Case of Nella notte buia and I Prelibri. *Libri ve Liberi: časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture*, 8(02), 359-379.
- Carle, E. (2017). *Aç tırtıl*. Mavibulut Yayınları: İstanbul
- Çağlayan, E. (2018). Sanat Eğitiminde Kolaj Tekniği ve Öğrencilerin Kompozisyon Kurma Becerilerine Katkısı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(43), 1-13.
- Çavuşoğlu, A. (2006). *Ana dili çocuk edebiyatı*. Kayseri: Ufuk Kitapevi Yayınları.
- Çeken, B. (2020). İllüstrasyonun afiş tasarımında kullanımı ve illüstrasyon içeren afiş tasarımlarının çözümlenmesi, *İdil*, 66, 285-295. doi: 10.7816/idil-09-66-10
- Çeken, B , Akengin, G , Aypek Arslan, A . (2017). Sanatsal Bir Başkaldırı Olarak Dada . *Akdeniz Sanat*, 10 (20), 45-53 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akdenizsanat/issue/29458/396746>
- Druker, E. (2008). From Avant-garde to Digital Images: Collage in Nordic Picturebooks. *Bookbird: A Journal of International Children's Literature*, 46(3), 45-51.
- Dönmezler, E. (2019). Türkiye’de Yayımlanmış 5-8 Yaş Resimli, Çocuk Kitaplarının Biçim, Resim ve İçerik Açısından İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Dülger, A. (2019). Okul öncesi resimli çocuk kitaplarındaki illüstrasyonların çocukların yaratıcılık ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ersan, M. (2014). Tablet ortamında resimli çocuk kitapları: etkileşimli bir resimli çocuk kitabı uygulaması tasarımı. *Yayınlanmamış sanatta yeterlik tezi*. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Göğebakan, Y., ve Kılınc, E. (2020). Empresyonizm, kübizm, sürrealizm ve ekspresyonizmde tarz olarak soyutlama. *Sanat Dergisi*, (35), 19-31.
- Huck, C. S., Hepler, S., Hickman, J., ve Kiefer, B. Z. (2001). Children's literature in the elementary school. Boston: McGraw-Hill.
- Lukens, Rebecca J. (1990). *A critical handbook to children's literature (4th ed.)*. New York: Harper Collins. ED 427 317.
- Marantz, K. (1977). The picture book as art object: A call for balanced reviewing. *Wilson Library Bulletin*, 148-151.
- McWilliams, M. S., Vaughns, A. B., O'Hara, A., Novotny, L. S., ve Kyle, T. J. (2014). Art play: Stories of engaging families, inspiring learning, and exploring emotions. *YC Young Children*, 69(2), 32.
- Mendoza, J., ve Reese, D. (2001). Examining multicultural picture books for the early childhood classroom: Possibilities and pitfalls. *Early Childhood Research ve Practice*, 3(2), n2.
- Munari, Bruno. (1981). *Da cosa nasce cosa*. Bari: Laterza.
- Nikolajeva, Maria, and Carole Scott. (2003). *How Picturebooks Work*. New York/London: Routledge.
- Nodelman, P. (1988). *Words about pictures: The narrative art of children's picture books*. Athens, GA: University of Georgia Press.
- Norton, D.E. (1999). *Through the Eyes of a Child: An Introduction to Children's Literature*. Prentice Hall.
- Prudhoe, C. M. (2003). Picture books and the art of collage. *Childhood Education*, 80(1), 6-11.
- Schnapp, Jeffrey. 2017. The Little Theatre of the Page. In Bruno Munari: The Lightness of Art, edited by Pierpaolo Antonello, Matilde Nardelli and Margherita Zanoletti, 115-131. Oxford: Peter Lang.
- Szwarcz, J., ve Szwarcz, C. (1991). *The picture book comes of age*. Chicago, IL: American Library Association.
- Shulevitz, U. (1997). *Writing with Pictures: How to Write and Illustrate Children's Books*. New York: Watson-Guption.
- Silberstein-Storfer, M., ve Jones, M. (1997). *Doing Art Together: Discovering the Joys of Appreciating and Creating Art as Taught at The Metropolitan Museum of Art's Famous Parent-child Workshop*. Harry N. Abrams.
- Temple, C., Martinez M., Naylor A., Yokota, J. (1998). *Children's books in children's hands: An introduction to their literature*. Boston: Allyn ve Bacon.
- Wells, G. (1985). *Language Development in the Preschool Years*. Cambridge University Press: Cambridge
- Yu, X. (2009). Levels of meaning and children: An exploratory study of picture books' illustrations. *Library ve information science research*, 31(4), 240-246.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

(URL-1) <https://www.pablopicasso.org/still-life-with-chair-caning.jsp> Erişim Tarihi: 20.06.2021

(URL-2) <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/490612> Erişim Tarihi: 20.06.2021

(URL-3) <https://www.moma.org/audio/playlist/6/316> Erişim Tarihi: 20.06.2021

(URL-4) <https://www.moma.org/audio/playlist/7/328> Erişim Tarihi: 20.06.2021

(URL-5) <https://www.the-best-childrens-books.org/Knuffle-Bunny-A-Cautionary-Tale-lesson.html>
Erişim Tarihi: 20.06.2021

(URL-6) <https://www.the-best-childrens-books.org/What-Do-You-Do-with-a-Tail-Like-This.html>
Erişim Tarihi: 20.06.2021

(URL-7) <https://www.the-best-childrens-books.org/A-River-of-Words-lesson.html> Erişim Tarihi:
20.06.2021

(URL-8) <https://www.the-best-childrens-books.org/My-Best-Friend-is-as-Sharp-as-a-Pencil.html>
Erişim Tarihi: 20.06.2021

(URL-9) <https://www.the-best-childrens-books.org/My-Dog-is-as-Smelly-as-Dirty-Socks.html> Erişim
Tarihi: 20.06.2021

(URL-10) <https://todomodo.org/products/cappuccetto-giallo> Erişim Tarihi: 20.06.2021

(URL-11) <https://moonpicnic.com/product/prebooks-i-prelibri/> Erişim Tarihi: 20.06.2021